

FØROYSKT SKRIVTMÁL

III.

I sístu grein minni ræddi eg við tær broytingar, bókin. Skrivligt føroyskt royndi at fáa inn í føroyskar skúlar eftir 1952. Her skal eg nevna nakrar avleiðingar, henda bók annars fæddi við sær.

Óbúinir skrivandi føroyingar hildu tá, at nú var bert at broyta føroyskt skrivtálg og leggja tað nærri at úttali, og teir gjørdu tað hvør í sínum lagi. T. d. tók ein blaðmaður soleiðis til, at nú skuldu vit ikki longur skriva: *meiggja* seg út, men *moggja* seg út. Enn í dag kunna vit siggja, at blað, sum er imóti o-mannum, skrivar: *eg sá eingin* í staðin fyri *ongan* ella *eingar* í staðin fyri *ongar*. So avskeplaða hava hesir o-menn longu gjørt føroyska málkenslu og so starblint hava teir skorið føroyskt máleypa, at føroyingar nú í villskapi eru farnir at toga skrivtmál okkara mótsætta leiðir bert fyri at vera fyri ella imóti, uttan sjálvir at vita hví. Er tað tá so logið, at skúlabørn, ið slíkt siggja og hoyra, koma í íva umhvussu mál okkara skal vera stavað? Hetta skuldu føroyskir lærarar hugsa um, áðrenn teir fóru at bríglast í Skúlablaðnum viðvíkjandi føroyskum í skúlum okkara.

Beint aftaná sama árið, alto 1952, sum Skrivligt føroyskt, 4-5 skúlaár, kom út greiddi Marius Johannessen aðra bók av sama slag eisini nevnd Lærarabókin, úr hondum, og hon gjørdi longu rættingar í hina fyrru bókin. Nú skuldi makkur stavast *maður*, *stegga* o. s. fr. Nevnst skal, at henda bók eisini rættar *kleði* til *kleðir*. Harvið vil hon kroysta fleirtalsendingina *r* í hvøríkynsorðum, sum undir ávirkan av danskum fyri ein part hevur sníkt seg inn í føroyskt talumál, eisini inn í føroyskt skrifmál. Fleirtalsendingin *r* í hvøríkynsorðum er fremmand í eldri føroyskum máli. Bendingin av hvøríkynsorðum í føroyskum enn á dagum visir okkum hetta. Soleiðis hava menn havt fyri at rætta, broyta og brongla okkara stavseting í hvørji skúlabók, út er komin. M. A. Jacobsens Rettskrivingsreglur góvu teir út av nýggjum sum *óbroytt* útgávu, tó teir høvdu *broytt* hana eftir sínum hovi. Slíkt vald hevur Føroya lögting givið hesum monnum. Teir eru settir í allar avgerðandi sessir.

Landsstýrið úti í Tinganesi hevur í síni lógskrivning eisini tikið undir við hesum broytingarvillskapi. Ja, tað hevur ikki bert tikið undir, men tað hevur enná sjálfvilt gjørt nýggjar broytingar. Hvør, sum hevur lisið teir kunngjördu lógirnar í »Dimmalætting», hevur óivað biðið merki í nokur merkilig orðaskapilsi, men tey eru ikki altíð so nām at finna aftur í kunngerðarsavninum.

Sum dómi skal eg her taka fram kunngerð nr. 21: *Grindareglugerð 17. mál 1955*. Har kemur ofta fyri *grindavág* ella *hvalvág*. Í bundnari bending í hvønn- og hvørjumfalli er orðið her skrivað *grindaváanna* og *grindavánni*, sambært *Skrivligt føroyskt*, 4-5 skúlaár, frá 1952: sjá reglugerðina gr. 4 petti 2. gr. 20 petti 2 og 4 gr. 24 petti 2. Undarlíga verður ein við her at siggja gr. 13 byrja við *Eingin* — óivað ein prentvilla.

I hesi reglugerð sæst landsstýrið ella lögtingið at hava innført eina heilt nýggja orðabending, sum enná ikki finnst í føroyskum talumáli, ikki í nakrari oyggj í Føroyum. Hesir skrivtærdu menn eru knappliga farnir at benda sterk kvenn-

kynsorð í hvørfalli í *bundnum líki* við at lata hvørfallsendingina í *ð-bundnum líki* fella burtur úr orðum. Sjalvsagt er tað bert ein ella hægst tveir menn, sum hava gjørt hetta bragd, men lögtingið ella landsstýrið má taka ábyrgd fyri gerðina. Í *Grindareglugerðini* 17. mál 1955 er hetta gjørt fleiri ferðir viðvíkjandi kvennkynsorðum *grind* og *hvalvág*, sjá gr. 12 petti 1, gr. 17, gr. 18 petti b. Bundna hvørfsfallið *grindarinnar* skriva mennir *grindinnar*, t. d. *stødd grindinnar* ella: frá orðum *enda hvalváginnar*. Hesin »málfrøðingur», sum hetta hevur gjørt, má sjálvsagt benda *drottning* eftir sama sniði og umseta *drottningens kjole* við *kjöli drottninginnar*. Hetta stoytir bæði oyra og eyga.

Vanligt føroyskt mál nýtir annars lítið hesi bundnu hvørfsfallini og í kvennkyni allraminst. Vit tala um stoddina av grindini og ikki um stodd grindarinnar (*grindinnar!*) Hin livandi føroyski málvoksturinn

hefur enná gjørt hitt aftaná stillaða bundna hvørfsfallið í máli okkara til eitt *rudiment*, sum formliga sæð fellur saman við hvønnfallið av orðum. Vit kunna t. d. hoyra fólk siga: hann var sonur hin ljósherða mannin. Henda málsliga eginleika í føroyskum havi eg enn aldri sæð málmennt víðgera. Stóran týðning hevur hann heldur ikki í málinum, við tað hann ofta verður umskrivaður við eini fyriseting.

Við hesum greinum havi eg viljað víst á, at eftir atburð okkara skúlarmanna við undirtøku av landsins hægstu myndugleikum kunna vit ikki venta annað, enn føroysk skúla børn standa aftarlaga í føroyskari rettskriving. Skúlamein og myndugleikar tykjast bert at hava gjørt føroyska rettskriving ótrygga og flótandi fyri bornum. Teir hava hildið seg kunna *eksperimentera* við okkara rettskriving og hava tveitt roynd eftir roynd inn um føroyska skúlagátt.

Serliga umtalu vil eg í næsta blað geva kunngerð frá skúlastjórnini um føroyska rettskriving til skúlabrúks. Louis Zachariassen.

Jesus og samfelagið

Soleiðis kallast greinastubbi, sum leygdagin 7. mars stendur í Dagdvøljuni. Tá ið ein hevur lisið henda greinastubban, kann ein bert undrast, at ein so vorðin skilamaður, sum Ólavur Michelsen, hann sum sær í mongum lutum visari enn øll, tekur ábyrgdina av, at tilfikt kemur uppá prent her hjá okkum. Nú kann hann kanska verja seg við, at hetta ikki eru hansara orð, men at hann hevur endurgivið tað, sum Egon Friedell skrivaði á sinni. Aður nærri verður nortið við innihaldið í greinastubbanum, er kanska vert at siga fólk frá, hvør hesin Egon Friedell var, tí ívasamt man vera, um tað eru mong okkara millum, sum kenna henda mann.

Egon Friedell var Gødinger, borin í heim í Eysturriki 1878. Tilkomin avnóktaði hann trúarlæru Gødiga og gjørdist fyrst kendur sum sjónleikari, seinri sum rithovindur, einamest av teim sjónleikum, hann skrivði. Teir best kendu eru kanska Goethe (1908) og »Sorgarleikur Judas» (1921). Hann skrivaði eisini »Spurningurin um Jesus» (1922), men hovudsøgu hansara var »Nútidar mentunnarsoga» (1927-31), og kom hetta megnarverk á norskum í 1934. Har víðgerð hann tíðarskeiðið millum svarta deyðan og fyrra heimsbardagan, og hevur hann ta hugsjón, at hetta tíðarskeiðið er ein eind, og at aftan á fyrra heimsbardagan eru vit komin inn í eitt nýtt tíðarskeið. Í 1936 gav hann út »Mentunnarsøgu ellisins», men ikki er henda bókin so gítin, sum hin fyrra.

Tó at bók hansara elvdu miklan ans kring allan mentunnarheimin, tá ið teir komu út, og tó at teir eru megnarverk, so eru teir ikki litalæsar. Hann er í mongum fori so hugssveimandi, at vísindarmenn, uttan at nokta tað áhugaverða í bókum hansara, ikki kunna taka teir fyri álvara. At hann ikki átti ta livsmegi, sum aðrir góðir kristnir menn, t. d. Niemöller ella Dietrich Bonhoeffer, sum eisini livdu undir Hitler-valdinum, sæst best av, at Friedell tók seg sjálfan av døgum tá ið Eysturriki kom undir Týskaland.

Men fyri at koma aftur til greinastubban, so er hann ein einasta stórlýgn. Hann byrjar soleiðis: Frelsarin arbeiddi ongatið við hondum sínum. — Tað vildi tann Dávar sagt. Hvat

livdi hann av, til hann var 30 ára gamalur? Hví varð hann kallaður tresmiðurin úr Galileu? Og so stendur tað eisini í grein hins visa Ólavs: Ei heldur apostlarnir og læru sveinar hans. Hvat gjørdi teir tá? Vóru teir ikki fiskimenn og arbeiddismenn, áður teir tóku við trúðaraskallinum? Jú og aftur jú. Á Ólavur min, í lofti hongur brynja tin. Tað er bert tí, at tú ert so óføroyskur, sum allur 14. er, at tú kanst siga so vorðið tveitt. Hevði tú verið rættur føroyingur, so hevði tú kent biblíu tína, og so hevði tú vítað, at tað er ikki av arbeiddi, at Jesus biður lærusveinar sínar hyggja eftir himmalsins fuglum, men at tað eru sonu sum fingur forfedrar okkara at syngja: Nu flyer jeg til din nåde, og giver mig i din hånd. Tað er júst fyri at minna tey, ið arbeidda, á, at bert tey halda krútið turt, so kunna tey seta álitið á Guð. Jesus hevur aldri sagt, at tey ríku ikki kunna koma í himmalin. Hann segði, at tað var torført hjá teimum, og er tað ikki so, at tey menniskju, sum bert hugsa um at nora um ríkidømi, ikki hava stundir til at hugsa um gudsríkið? Annars er hin gamla grammofonplátan, um at javnaðarmenn bert eru óvundsjúkir so slitin, at ongin og allarminst 14., sum sigur seg vera málgaugur føroyska javnaðarmanna, átti at tímað at spælt hana longur. Aldri hevur tað verið hugsjón javnaðarmanna at gera tey fátæku rík og tey ríku fátæk. Vit vilja bert tað sama, sum Jesus: Rættvísi. Vit kunna hugsa okkum eitt samfelag, sum svarar til orðini av Grundtvig: »Da har i rigdom vi drevet det vidt, når få har for meget, og færre for lidt.» Men hetta skilur 14. ikki, tí teir sum har valda, hava aldri verið javnaðarmenn, og teir skulu broystar nóg, vit teir nakra tíð verða tað.

Tí skal hvørki Ólavur Michelsen ella Egon Friedell koma og kalla javnaðarmenn fyri dvorgaandar. Vit kunna okkara millum vísa á stórrí andshetjur, enn hagar báðar, tí teir hava ið hvussu er skilt lítið av tí sum Jesus segði. Tað er bert ein í nýggja testamentinum, Judas, sum hevur gjørt eins og Friedell og tikið seg sjálfan av døgum. Men hetta er kanska eisini fyrimyndin hjá Ólvi.

I somu Dagdvøljuni er eisini ein annar greinastubbi: »Hvað gæmli hævdingurine, sum er tikið úr ment-

unarsøgu Friedells. Her verður Marcion, stórur ranglerari í fornkirkjuni, prisaður sum hin einasti sann kristni. Hesin Marcion var fæddur í Sinope í árinum 85 eftir Krist. Pápi hansara var biskupur, men var hann noyddur at koyra sonin úr kirkjuni fyri síðaloysi. Marcion fór so heiman frá, og Ireneus fortelur okkum, at hann kom til Smyrna, har hann hevði ein samanbrest við Polycarp, hann sum á ellisárum doyði sum pinslúvátí, tí hann ikki vildi avnotta Harran. Á 139 kemur Marcion til Róm og verður tikið upp í kirkjuliðið har. Hann gevur kirkjuliðinum 200 000 sesterier — hann hevði vunnið almiki av peningi sum skipsreiðari og var ein sera ríkur maður. Í Róm fer hann undir at gera eitt nýtt nýggjtestamenti, har hann bert tekur Lukasevangelið og 10 brøv av Paulusi við. Eisini skrivur hann eina bók sum hann kallar »Mótsætningarnir», har hann roynir at prógva, at gamla og nýggja testamentið ikki kunna sameinst. Sjálvandi kundu fyrstodómennir í Rómverjakirkjuni ikki góttaka hesa læru. Hon hevði jú ónga søguliga heimild, so Marcion var á øðrum sinni koyrdur úr kirkjuni, og peningurin var honum flýggjaður aftur. Men Marcion gavst ikki so. Hann var ríkur, og peningur hevur til allar tíðir kunna avrika nóg í hesum heimi. Hann fekk nógvar fylgisvinar, og eitt skifti sá tað ikki betur út, enn at hansara læra skuldi fara at sigra. Men Jesus hevði lovað kirkju síni, at helheims portur aldri skuldi fáa yvirvald á henni, so umstøður fór tað at ganga eftir hali, og ein vakran dag, var henda læra horvin. Eg hugsi, at tað man fara at vera torført hjá Ólvi at endurreisa hana. Tó hvør veit, á hesum landi tykjast allar monguligar sektir at trivast sera væl. Tá ið Mormonar og Jehovas vitni kunna fáa fylgisvinar, hví skal tað so ikki eydnast Ólvi at gera »kariere» sum marcinittiskur profetur.

OLLUM, ið á einhvønn hátt sýnda kæra manni mínum, pápa okkara og abba

KLÆMINTI Á GRANDÁ,

hin síðsta heiður, takka vit inniliga.

Sunnava Clementsen,
Húsavík.

ADALFUNDUR

Norðronna Felagið hevur aðalfund á Hotel Føroyum leygarkvöldið kl. 8.

Fundarskrá sambært felagsins lógir.

Undan aðalfundinum verða sýndar ljósmyndir, frá skúlasavni Havnar kommunuskúla.

NEVNDIN.

PANTING

Tað verður her gjørt kunnigt, at dómarin hevur góðkent, at eftirstøður av kommunuskatti og húsaskatti fyri 4-8 gjald 1958/59 og eldri eftirstøður sum áður eru pantadar til einkis, verða innheimtaðar við panting.

Farið verður undir pantingina uttan aðra ávaring tann 6. apríl í ár.

TÓRSHAVNAR BÝRÁÐ, tann
17. mars 1959

Hann, ið elskar pengar, verður ikki mettur av pengum, og hann, ið elskar ríkidømi, fær ongatið nóg mikið.